

- 11.Князева Е., Курдюмов С. П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. – М.Наука,1994. – 236 с.
- 12.Кочубей Н. В. Синергетические концепты и нелинейные: монография / Н. В. Кочубей. – Сумы. – Университетская книга, 2009. – 236 с.
- 13.Мелков Ю. Иерархия целей и ценностей: пределы самоорганизации // Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. - 2012. - №9/2. - С.118-125. // Он же: Человекомерность постнеклассической науки: монография / Ю. А. Мелков. - К: Издатель ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
- 14.Нестерова М. А. Когнитивистика: истоки, вызовы, перспективы: монография / Марья Нестерова. – Сумы: Университетская книга, 2015. – 334 с.
- 15.Предборская И. М. Изменчивость, социум, человек: монография / И. М. Предборская – Сумы, Издательство «Слобожанщина»1995. – 136 с.
- 16.Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из Хаоса: Новый диалог человека с природой. Пер. с англ./Общ. Ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова. – М.: Прогресс,1986. – 432 с.
- 17.Семенова А. В. Ценностное измерение опыта субъектов педагогического действия: монография / А. В. Семенова. – Одесса: Бондаренко М. О., 2016. – 436 с.
- 18.Тоффлер О. Предисловие. Наука и изменение.// Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из Хаоса: Новый диалог человека с природой. – М.:Прогресс,1986. – С. 11 – 34.
- 19.Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический подход к сложным системам. – М.: Мир, 1991. – 240 с.
- 20.Штомпка П. Социология социальных изменений / Петр Штомпка; [пер. с англ. А. С. Дмитриева, под. ред. В. А. Ядова]. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 416 с.

Большакова Ольга Віталіївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри загальної підготовки ОДАТРЯ

УДК: 1:316:34

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА РЕФЛЕКСІЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ПОСТАЧАЛЬНИКА ПОСЛУГ

Наукове дослідження присвячено соціально-філософському аналізу призначення сучасної держави - метою сучасної сервісної держави є не керування суспільством, а надання йому якісних публічних послуг. В такій державі особи у відносинах з органами влади є не прохачами, а споживачами послуг. У цьому контексті ставиться питання про застосування категорії «якість» до послуг держави. У публікації здійснена спроба визначити, переосмислити сервісну модель держави, з властивими їй рисами, ознаками та відмінностями.

Ключові слова: *сервісна держава, держава як постачальник послуг, послуги держави, соціальне призначення держави, соціально-філософське осмислення послуг, якість послуг держави.*

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОЙ РЕФЛЕКСИИ НАЗНАЧЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ГОСУДАРСТВА КАК ПОСТАВЩИКА УСЛУГ

Статья посвящена социально-философскому анализу предназначения современного государства - целью современного сервисного государства является не управления обществом, а предоставление ему качественных публичных услуг. В таком государстве граждане во взаимоотношениях с органами власти является не просителями, а потребителями услуг. В этом контексте ставится вопрос о применении категории «качество» к услугам государства. В публикации предпринята попытка определить, переосмыслить сервисную модель государства, с присущими ей чертами, признаками и отличиями.

Ключевые слова: сервисное государство, государство как поставщик услуг, услуги государства, социальное назначение государства, качество услуг государства, социально-философское осмысление услуг.

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL REFLECTIONS OF THE APPOINTMENT OF THE MODERN STATE AS A SERVICE PROVIDER

The scientific article is devoted to the socio-philosophical analysis of the purpose of the modern state – the goal of a modern service state is not to manage society, but to provide it with high-quality public services. In such a state, people in relations with the authorities are not suppliants, but consumers of services. In this context, the question of applying the category of "quality" to state services is raised. The publication attempts to identify, rethink the service model of the state, with its inherent features, signs and differences.

Key words: service state, state as a provider of services, social services of the state, state services, social purpose of the state, social and philosophical comprehension of services.

Державотворчі трансформаційні процеси, що вже кілька десятиліть тривають в Україні, сприяють становленню української держави як повноправної європейської країни. На теперішній час Українська держава опинилася в ситуації гострої системної кризи, яка охопила всі сфери життя суспільства, держави та особистості, що зумовило пошук нових шляхів і способів виходу з нього. Кризовий стан суспільства та держави вимагає якнайшвидшої зміни усієї системи цінностей і політичних інститутів, що функціонують у державі.

Окрім того, вимоги, що висуває до нас європейська спільнота, спрямовані на реформування усіх органів держави і, як наслідок, трансформацію України на сервісну державу, призначенням якої є не примус та контроль, а забезпечення соціального компромісу, пом'якшення та подолання соціальних конфліктів, де органи влади є не тільки інструментом держави, а стоять на сторожі захисту прав, свобод та законних інтересів саме громадян та громадянського суспільства. «Розбудова моделі «сервісної держави», яка повинна займатися наданням послуг, пов'язана зі зміною орієнтирів у державі: розуміння того, що держава існує для людини, а не навпаки. Крім того, розбудові такої моделі сприяють сучасні технології й відкриті стандарти, які дозволяють забезпечити перетворення держави в сервісну організацію з надання послуг населенню (громадянам) й компаніям» [6, с. 36]. Зазначимо, що необхідність активізації держави, окрім вказаного, продиктована геополітичними причинами, рівнем сучасних проблем людини в сучасному світі.

У зв'язку зі сказаним, актуальність соціально-філософського осмислення призначення сучасної держави зумовлена першочерговими цілями і особливостями сучасного державного будівництва, орієнтирами, принципами і змістом пострадянської політики в сфері модернізації в регулюванні взаємовідносин між інститутами громадянського суспільства та державною

владою. Об'єктом дослідження є – сучасна держава як складна система соціально-політичних, економічних, культурних зв'язків. Предметом дослідження є призначення сучасної держави як постачальника послуг та його соціально-філософське осмислення.

Метою дослідження є соціально-філософський та теоретико-методологічний аналіз моделі сервісної держави як цивілізаційного політико-правового явища, а також моделювання специфічних закономірностей їх генезису, сучасного функціонування та перспектив подальшого розвитку та становлення.

Методологічну і теоретичну основу дослідження склала система загальнонаукових та спеціально-наукових методів вивчення концепції сервісної держави. Загальнонауковим методом дослідження є діалектичний метод, який передбачає вивчення соціально-правових явищ з точки зору законів діалектики. Діалектичний метод дозволяє проникнути в сутність державного управління, виявити правову природу, особливості сучасної держави як постачальника послуг населенню. Саме діалектика є універсальною методологією та евристичною логікою пізнання правової реальності взагалі, та її окремих процесів зокрема, адже цінність діалектики полягає в неможливості створення правильного світогляду та розуміння явищ правової реальності - без об'єктивної діалектики як предмета світогляду і без суб'єктивної діалектики як методу формування такого світогляду. Слід погодитися із думкою О.А. Івакіна, що діалектикою іменується і сам процес існування і розвитку дійсності, і метод пізнання цього процесу. Перше – це об'єктивна, друге – це суб'єктивна діалектика [8, с. 19]. Саме у такому розумінні діалектика є методологічним підґрунтям нашого дослідження. До числа використаних спеціально-наукових методів слід віднести історичний, порівняльний, формально-юридичний, нормативний, логічний, системний, структурно-функціональний, за допомогою яких проводиться аналіз досліджуваного явища.

Теорія публічно-сервісної діяльності держави, та концепція сервісної держави взагалі, розроблялася такими зарубіжними фахівцями як Р. Алєн, Т. Геблер, К. Кернаган, Н. Менінг, Д. Осборн, Б. Петерс, К. Худ та іншими. Стосовно вітчизняного надбання у зазначеній тематиці слід визнати, що переважною більшістю цю проблематику розробляли фахівці з державного управління та адміністративного права – В. Авер'янов, О. Андрійко, І. Бондаренко, В. Вакуленко, В. Венедиктова, А. Вишневський, О. Карпенко, І. Коліушко, В. Колпаков, А. Ліпенцев, О. Оболенський, Г. Писаренко, В. Сороко, В. Тимошук, О. Рогожин, А. Чемерис, А. Ліпенцев, Г. Рябцев, С. Сєрьогін, а також фахівці з теорії держави та права – В. Анцупова, О. Варич, О. Джураєва, М. Дзевелюк, Н. Євтушенко та інші. В основному наукові надбання означених науковців присвячено проблемі адміністративних послуг та діяльності держави з надання таких послуг, а також трансформації функцій держави. Однак, соціально-філософське осмислення публічно-сервісної держави залишилась поза науковою увагою, а особливо – переосмислення призначення сучасної держави як постачальника послуг.

Виклики сучасності обумовлюють необхідність прогнозування і регламентації соціальних процесів, ефективної реалізації громадянських інтересів і потреб. У сучасній соціальній науці саме ці розробки є сьогодні провідними при аналізі напрямків оптимізації державного управління та реформування держави. У сучасній науці однією з найбільш популярних теорій стала концепція перетворення державно-управлінської організації, заснована на ідеї сервісного управління, ефективного надання послуг населенню. Ідея сервісно-орієнтованої держави сьогодні стає вельми затребуваною як в урядових колах, так і серед населення. І це – серйозний шанс для посилення взаємодії та взаєморозуміння між державою і суспільством.

На теперішній час загальноєвропейською тенденцією є сервісний підхід до системи державного управління, де публічні послуги виступають критерієм сервісної держави і в межах сервісного підходу набувають певних особливостей. Сервісний підхід до сутності держави пов'язаний з такими напрямками оптимізації владно-правової діяльності, як розвиток

мережевих форм управлінської взаємодії, формування «електронної держави» (складовими якої є «електронний уряд» та «електронний суд»), комунікативних технологій контролю та планування, розвиток «онлайнових» послуг, формування багатосторонніх зв'язків, що дозволяють громадянам брати активну участь у здійсненні влади.

Публічно-сервісна концепція держави – це сучасне розуміння соціального призначення держави, згідно з яким пріоритетним завданням демократичного врядування є служіння громадянському суспільству, а основною формою діяльності владних інституцій – надання публічних послуг. У рамках сервісної концепції державного управління влада розуміється як «постачальник послуг», система державного управління – як організація з надання таких державних (публічних) послуг, а громадянин – їх замовник і споживач (клієнт). Окрім того, відбувається новий розподіл прав, обов'язків та відповідальності між громадянським суспільством та державою – сучасна держава не повинна сама виконувати всі завдання, а зобов'язана забезпечити та організувати виконання цих завдань.

Сервісна концепція держави, розглядає призначення держави в служінні індивіду, і, при її буквальному розумінні, практично будь-яка діяльність держави щодо взаємодії з індивідом виявляється державною послугою. Сервісна ідея розвитку державної системи ґрунтується на класичній економічній схемі: «виробник послуг - споживач», де стійкість і легітимність державних інститутів пов'язана з ефективністю виявлення, моделювання та реалізації індивідуальних і групових інтересів і потреб. У «сервісній» організації управління домінуючим показником ефективності виступає «задоволеність споживачів», тобто населення. Для цього обґрунтовується необхідність використання комплексного підходу до нормування цілей і завдань управлінської діяльності (системний взаємозв'язок соціологічних, психологічних, адміністративних, економічних, інформаційних, правових форм, методів, способів і прийомів). Відповідно, орієнтація на надання послуг громадянам стає підґрунтям модернізації структурних та функціональних складових сучасної держави. Оптимізація організаційно-владної та правової діяльності передбачає можливість делегування функцій із надання державних послуг особам приватного сектору.

Відповідно до концепції сервісної держави, низка країн Західної Європи та США у 80-90-х рр. ХХ ст. стали розглядати сутність державного управління крізь призму взаємовідносин держави і громадянського суспільства, де основним призначенням держави є служіння індивіду, оскільки вона може реалізувати свої функції лише на умовах партнерства і кооперації з суспільством. Так, європейці заклали в основу концепції «сервісна держава» ставлення чиновника до громадянина не як до прохача, а як до клієнта, від якого залежить репутація чиновника, його кар'єрне зростання і, врешті-решт, статок. Оцінка дій управлінських органів відбувається дуже просто: клієнт задоволений – система працює, державне управління здійснюється ефективно [4, с. 35].

У сервісній концепції держави процес і напрям реформ визначається суспільством, однак процес здійснення форм і методів державного управління відрізняються від традиційних. Йдеться про реалізацію сервісного підходу через програму електронного уряду - електронної держави. Така модель заснована на координації зв'язків між групами і державою. Отже, процес державного управління виходить за рамки тільки державних інститутів і залучає до своєї сфери, як об'єднання громадян, так і окремих індивідів. Сервісний підхід характерний головним чином для європейських країн. Однак деякі автори вважають сервісну державу феноменом світового порядку, до виникнення якого веде економічний і соціальний розвиток усіх індустріальних країн.

Вперше концепція соціальної держави й публічних послуг була нормативно закріплена в Європейській соціальній хартії від 3 травня 1996 р., згідно з положеннями якої, країни-учасниці зобов'язуються передбачити, щоб «кожна людина могла одержати у відповідних державних чи приватних службах такі поради і особисту допомогу, які можуть бути

потрібними для уникнення виникнення особистого або сімейного нужденного становища, для його подолання чи полегшення» (ч. 3 ст. 13) [1].

Варто підкреслити, що у розумінні функціональної моделі сервісної держави принциповою є теза, що не послуги є формою функції держави, а навпаки – функції стають формою реалізації послуги [5, с. 65]. Публічно-сервісна діяльність держави виходить за межі поняття «адміністративна послуга», наданого у Законі України «Про адміністративні послуги», де адміністративна послуга визначається результатом здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [2].

Основними ознаками сервісної держави варто вважати: 1) відкритість – клієнти повинні знати, як здійснюється державне управління, які чинники обмежують діяльність державних службовців, хто за що несе відповідальність і як можна виправити ситуацію у випадку неправильних дій; 2) залучення клієнтів – стосунки з клієнтами як активними учасниками пропозицій та дій органів державної влади; 3) задоволення потреб клієнтів – надання послуг відповідно до конкретних запитів людей; 4) доступність – клієнти повинні мати легкий доступ до органів влади в зручний час і до інформації в зручній формі [7, с. 121-122].

Означені ознаки слід доповнити іще декількома. Так, ознакою сервісної держави є її соціальне призначення, яке проявляється через діяльність владних інституцій з надання публічних послуг [3, с. 287]. Вважаємо, що публічно-сервісна діяльність держави розкриває соціально-орієнтоване призначення держави, спрямоване на задоволення потреб громадянського суспільства. Також, соціальне підприємництво, як інструмент реалізації соціальної політики держави, та соціальне партнерство, як суспільний договір та кооперація зусиль і ресурсів між індивідами, класами, соціальними групами та державою щодо забезпечення співіснування сторін через подолання конфлікту їх інтересів і досягнення домовленості у процесі реалізації взаємоприйнятних завдань, мають стати невід'ємною частиною сервісної держави.

Узагальнюючи різні концептуальні напрацювання, можна відзначити, що «сервісна держава» - це особлива політична форма організації публічної влади, що володіє спеціальним апаратом управління, спрямованим на надання публічних послуг індивідам, а також система соціально-правових гарантій гідного життєзабезпечення людини, її прав, свобод та законних інтересів.

Отже, на теперішній час в Україні та світі відбувається переосмислення та усвідомлення призначення держави - метою сучасної сервісної держави є не керування суспільством, а надання йому якісних публічних послуг. В такій державі особи у відносинах з органами влади є не прохачами, а споживачами послуг. У сервісній моделі підкреслюється спрямованість соціальної комунікації «знизу вгору»: від індивіда - до уряду. До відмінних рис сервісної моделі держави відносяться встановлення центральної бази даних для більш ефективного і оперативного взаємодії між урядовими агентами; надання послуг на мережевій основі, оптимізація надання послуг населенню та бізнес структурам; зменшення вартості послуг; скорочення термінів надання послуг; застосування електронної торгівлі: закупівлі і державні та муніципальні контракти; сприяння економічному і соціальному розвитку суспільства і громадян; швидке й ефективне реагування на мінливі умови діяльності; підвищення відповідальності державних службовців, підвищення рівня прозорості державного управління в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 32. – Ст.409
3. Васильєва Н.В. Сервісна держава: різноманітність розуміння та проблемність побудови / Н.В. Васильєва // Університетські наукові записки, 2017, № 61, с. 279-288.
4. Венедиктова І. В. Юридична природа публічних послуг. Серія: Право, Випуск № 1(5), 2009, 36 с.
5. Дзевелюк М. В. Сервісна держава як функціональна модель сучасної держави / М. В. Дзевелюк // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.]. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Вип. 78. – С. 60-67.
6. Євтушенко О. Н. Роль державної влади і місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія, 2010, Вип. 122, № 109, С. 32–37.
7. Зіллер Ж. Політикоадміністративні системи країн ЄС: Порівняльний аналіз / Пер. з фр. – К.: Основи, 1996. – 298 С.
8. Ивакин А.А. Диалектика как ценность и самооценность. / А.А. Ивакин // Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць, 2008, Випуск 40, С. 18–25.

Глазова Доната Александровна – аспірантка кафедри філософії, соціології і менеджмента соціокультурної діяльності Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

УДК:1:316.48

СОЦИАЛЬНИЙ КОНФЛИКТ В ФИЛОСОФСКОЙ СИСТЕМЕ ГАЛАХИ

Дебаты в современном обществе по поводу обрезания, абортів и однополых браков породили необходимость переосмысления религиозных норм и авторитетов. Сегодня религиозные общины активно участвуют в политической деятельности, чтобы легализовать запреты, соответствующие их мировоззрению, будь то аборты или гомосексуализм. Религиозная община заявляет об универсальности своих норм; они применимы ко всем и должны соблюдаться государством. Все это порождает социальный конфликт, основной проблемой которого является: актуализация философских обоснований еврейского закона.

Ключевые слова: галаха, социальные конфликты, критическая философия, философия религии.

СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СИСТЕМІ ГАЛАХИ

Дебати в сучасному суспільстві з приводу обрізання, абортів та одностатевих шлюбів породили необхідність переосмислення релігійних норм і авторитетів. Сьогодні релігійні громади беруть активну участь в політичній діяльності, щоб легалізувати заборони, відповідні їхньому світогляду, будь то аборти або гомосексуалізм. Релігійна громада заявляє про універсальність своїх норм; вони можуть бути застосовані до всіх і повинні дотримуватися державою. Все це породжує соціальний конфлікт, основною проблемою якого